

VN/5644/2021

20.5.2021

Tuomioistuinvirasto

OIKEUSMINISTERIÖN TILINPÄÄTÖSKANNANOTTO TUOMIOISTUINLAITOKSEN KIRJANPITOYKSIKÖN TILINPÄÄTÖKSESTÄ VUODELTA 2020

Valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) 66 i §:n 1 ja 2 momenttien nojalla oikeusministeriö on tänään päättänyt antaa seuraavan kannanoton tuomioistuinlaitoksen (kirjanpitoyksikkö 155) tilinpäätöksestä vuodelta 2020 ja niistä toimenpiteistä, joihin tilinpäätös ja siitä 29.4.2021 annettu valtionalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomus (D1070/04.08.01/2020) antavat aihetta.

1. Arvio tuloksellisuudesta ja sen kehityksestä sekä asetettujen tulostavoitteiden toteutumisesta

Tuomioistuinlaitos kirjanpitoyksikkönä on ollut olemassa 1.1.2020 lukien. Tuolloin myös Tuomioistuinvirasto aloitti toimintansa itsenäisenä keskusvirastona. Kirjanpitoyksikköön kuuluu 37 tulosoajattua virastoa. Keskusviraston toiminta on ollut käynnistymisvaiheessa ja COVID-19 pandemian vaikutukset ovat aiheuttaneet haasteita koko tuomioistuinlaitoksen tavoitteiden toteuttamiselle. Olosuhteista huolimatta uuden keskusviraston toiminta on päässyt hyvään alkuun ja tuomioistuinlaitoksen toiminta on kokonaisuutena arvioiden ollut tuloksellista vuonna 2020. Numeerisia tavoitteita ei aivan saavutettu.

Vuonna 2020 yleisiin tuomioistuihin saapui 82 338 rikosasiaa ja muuta rikosoikeudellista asiaa sekä pakkokeino- ja sakon muuntorangaistusasiaa, mikä oli 2 573 asiaa enemmän kuin edellisenä vuonna. Riita-asioita saapui kaikkiaan 391 896, mikä oli noin 52 700 asiaa vähemmän kuin edellisvuonna. Riita-asioiden väheneminen johtui suppealla haastehakemuksella vireille tulleiden asioiden asiamäärän laskusta. Myös hakemusasioiden asiamäärät vähenivät hieman edellisestä vuodesta.

Hallintotuomioistuimissa ja erityistuomioistuimissa saapuneiden asiamäärien muutokset olivat pieniä. Hallintotuomioistuihin saapui 11 873 asiaa, mikä oli lähes sama määrä kuin vuonna 2019. Erityistuomioistuinta markkinaoikeuteen saapuneiden asioiden määrä kasvoi hieman vuodesta 2019, työtuomioistuimeen ja vakuutus oikeuteen puolestaan saapui hieman vähemmän asioita.

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Faksi	S-posti, internet
Postadress	Besöksadress	Telefon	Fax	E-post, internet
Oikeusministeriö	Eteläesplanadi 10	0295 16001	09 160 67730	oikeusministerio@om.fi
PL 25	00130 Helsinki	Internat.	Internat.	www.oikeusministerio.fi
FI-00023 Valtioneuvosto	Finland	+358 295 16001	+358 9 160 67730	www.justitieministeriet.fi
Finland				

Tuomioistuinviraston tilastojen mukaan COVID-19 pandemian vuoksi keskeytyksissä olleiden asioiden määrä oli tuomioistuimissa vuoden 2020 kesäkuun alussa enimmillään noin 8 100. Vuoden loppuun mennessä tilanne oli parantunut, mutta keskeytyksissä olleiden asioiden määrä oli edelleen noin 3 000.

Tuomioistuinlaitoksen kokonaiskustannukset kasvoivat vuonna 2020, kun uuden keskusviraston kustannukset tulivat mukaan laskelmaan. Tämän lisäksi kustannuksia kasvattivat ICT-kulujen kasvu sekä henkilöstökulujen kasvu myös koko tuomioistuinlaitoksessa.

Vuonna 2020 tuomioistuinlaitoksen henkilötyövuosimäärä oli 3 353. Laillisuusvalvojat ja eduskunnan lakivaliokunta ovat useissa kannanotoissaan kiinnittäneet huomiota tuomioistuinlaitoksen resurssien riittämättömyyteen.

Tuomioistuinlaitokselle oli asetettu tulossopimuskaudelle 2020 – 2023 toiminnallisia tulostavoitteita, henkilöstötavoitteita sekä talouteen liittyviä tavoitteita. Tuomioistuinlaitoksen toiminnan tuloksellisuutta on tilinpäätöksessä tarkasteltu tuomioistuimille asetettujen toimenpiteiden toteutumisen kautta. Toiminnallisen tuloksellisuuden, henkilöstötavoitteiden ja talouteen liittyvien tavoitteiden toimenpiteiden kuvauksia ja toteumatietoja on tilinpäätöksessä tarkasteltu tuomioistuinsektoreittain. Toiminnallisen tuloksellisuuden ja henkilöstön osalta tavoitteet ovat toteutuneet pääosin, talouteen liittyvien tavoitteiden osalta pääosin tai osittain.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet tulossopimuskaudelle oli asetettu seuraavasti:

1. riita-, rikos- ja hallintolainkäyttöasiat ratkaistaan viivästyksettä, laadukkaasti ja edullisesti;
2. perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat asioiden käsittelyssä ja ratkaisemisessa;
3. tuomioistuintoiminta on avointa.

Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumista on tilinpäätöksessä tarkasteltu tuomioistuinkohtaisesti.

VMBaro-työtyytyväisyyskyselyä ei tuomioistuinlaitoksessa tehty vuonna 2020.

2. Tuloksellisuuden raportoinnin perusteiden asianmukaisuus ohjauksen ja tulosvastuun kannalta sekä oikeusministeriön kanta kehittämistarpeista

Tuomioistuinlaitoksen toimintakertomuksessa on raportoitu asianmukaisesti toiminnan tuloksellisuudesta sekä keskeisten hankkeiden ja toimenpiteiden toteutumisesta.

Tuomioistuinlaitokselle asetettavissa tulostavoitteissa on erityisesti otettava huomioon tuomioistuinten riippumattomuus. Tulostavoitteita ja varsinkin niiden mittareita on kuitenkin vielä kehitettävä, jotta saadaan nykyistä kattavampi kokonaiskuva tuomioistuinlaitoksen toiminnasta. Tuomioistuinlaitoksen tilinpäätöstä on mahdollista selkeyttää kehittämällä yhteenvedoja ja kokonaisarvioita koko tuomioistuinlaitoksen tasolla.

Tuomioistuinlaitos on kehittänyt raportointiaan julkaisemalla vuonna 2020 vuositilastojen lisäksi myös puolivuotistilastoja hallinnonalan intranetissä. Lisäksi Tuomioistuinvirasto on julkaissut internet-sivuillaan tietoja COVID-19 pandemian vuoksi keskeytettyjen asioiden määrän kehityksestä.

Tuomioistuinlaitoksen uusien tietojärjestelmien (AIPA ja HAIPA) tilastointi ja raportointi vaativat vielä kehittämistä. Tätä kehitystyötä tulee jatkaa aktiivisesti, jotta tuomioistuinlaitoksesta saadaan riittävästi tietoa toiminnan ja tiedolla johtamisen tueksi.

3. Toimenpiteet, joihin kirjanpitoyksikössä on tarpeen ryhtyä tilinpäätöksen johdosta ja tuloksellisuuden parantamiseksi

Tuomioistuinlaitoksen määrärahatilanne tiukkenee kehyskaudella. Vaikka siirtyvien määrärahojen taso on vielä tällä hetkellä hyvä, on määrärahojen käytössä huomioitava talouden tulevaisuuden haasteet ja tehtävä tarvittavat suunnitelmat haasteisiin vastaamiseksi. Yksi osa suunnittelua on jo aloitettu selvitys muiden kuin lainkäyttötehtävien keskittämisestä Tuomioistuinvirastoon.

AIPA – hankkeelle on saatu rahoitusta yhteistyöpöytäkirjamenettelyn kautta. Hanketta tulee viedä eteenpäin siten, että saadaan päätökseen vuonna 2022. Käyttöönottoaikataulun ohella tuomioistuinlaitoksen tulee erityisesti kiinnittää huomiota hankkeen talouden hallintaan.

Valtiontalouden tarkastusvirasto on antanut tuomioistuinlaitoksen kirjanpitoyksikön tilintarkastuksesta varainhoitovuodelta 2020 tilintarkastuskertomuksen. Tarkastus on suoritettu tarkastusviraston tilintarkastusohjeen mukaisesti, ja se on kohdistunut valtion talousarviosta annetun asetuksen 63 §:n tarkoittamaan tilinpäätökseen, tilinpäätöstietojen perustana olevaan kirjanpitoon ja tuloksellisuuden laskentatoimeen, sisäiseen valvontaan sekä talousarvion ja sitä koskevien keskeisten säännösten noudattamiseen.

Tarkastuskertomuksen mukaan tilinpäätöksen työtuomioistuinta koskevaa osuutta ei ole asianmukaisesti hyväksytty. Tuomioistuinlaitoksen tilinpäätöstä ei siten ole hyväksytty valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) 63 §:n edellyttämällä tavalla. Tuomioistuinlaitoksen tulee ryhtyä toimenpiteisiin hyväksymiseen liittyvien menettelyjen korjaamiseksi.

Kirjanpidon tarkastuksessa on tullut esiin oikealle varainhoitovuodelle kohdentamista koskevia virheitä momentilla 25.10.50 (Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset, arviomääräraha). Talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta vuodelle 2020 kuuluvien menojen (0,3 miljoonaa euroa) kohdentamista talousarvion ja valtion talousarviosta annetun asetuksen 5 a §:n vastaisesti vuoden 2021 menoiksi momentilla 25.10.50. Mikäli menot olisi kohdennettu oikein, olisi vuoden 2020 arviomääräraha ylittynyt 0,14 miljoonalla eurolla. Tuomioistuinlaitoksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 13.8.2021 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt momentin 25.10.50 (Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset, arviomääräraha) kohdentamiseen liittyvien menettelyjen korjaamiseksi. Sisäisen valvonnan osalta ei tarkastuksessa ole tullut esiin muuta olennaista huomautettavaa.

4. Oikeusministeriön toimenpiteet tilinpäätöksen johdosta ja tuloksellisuuden parantamiseksi

Oikeusministeriö pyrkii omissa esityksissään turvaamaan tuomioistuinlaitoksen resurssien riittävyyden.

Oikeusministeriö seuraa AIPA – hankkeen toteutusta ja tuomioistuinlaitoksen tietohallintomenojen kehitystä.

Oikeushallinnon toimitilastrategialla sekä oikeushallinnon toimitila- ja työympäristökonseptilla pyritään edistämään tilankäytön tehokkuutta ja taloudellisuutta.

Oikeusministeri

Anna-Maja Henriksson

Osastopäällikkö

Antti Leinonen

TIEDOKSI:

- valtiovarainministeriö
- valtiontalouden tarkastusvirasto
- valtiokonttori